

כותרת: נספח - ציר זמן מאבקי החקלאים

הכותב/ת: אלומה והנוער העובד והלומד

מתוך מערך פעולות לשבוע "מתחברים לשורשים" חקלאות- זה בידיים שלנו, שותפים: מרכז המועצות האזוריות, משרד החינוך מנהל חברה ונוער, משרד החינוך המנהל לחינוך התיישבותי, התנועות המיישבות, תנועות הנוער בהתיישבות, מרכז הדרכה אלומה

ללא הכפר, אין באמת עיר // גרשון הכהן על מאבק החקלאים

מאת גרשון הכהן 6 ביוני 2016

מדי בוקר נכנסות לעיר ניו יורק משאיות גדושות ירקות שגדלו בחממות במקסיקו. מדי ערב ממריאים מטוסים מלאי ירקות ממזרח טורקיה, ישירות אל שוקי ברלין ופרנקפורט. גם שיווק התוצרת החקלאית מנוהל כיום בכלכלת שוק גלובלית. מדפי המרכולים מלאים כל טוב, אז למה באמת שאדם עירוני, בלב המטרופולין התל אביבי, יתעניין בגורל חקלאי הארץ?

מבחינת פקידי האוצר ומשרד החקלאות, פתיחת השוק ליבוא מתחרה – אפילו לתוצרת חקלאית טרייה – היא חלק מהמפתח להורדת יוקר המחיה. לשיטתם הכול חייב לעמוד במבחן הצידוק הכלכלי. ראוי מבחינתם שגם החקלאות הישראלית תיחשף למאבקי הכלכלה הגלובלית. זה רצוי ומומלץ, על אף הסיכון שמא ייחרץ גורלה כמו חלק ניכר מענף הטקסטיל, שלא עמד בתחרות מול שפע היבוא והייצור הזול במזרח הרחוק.

במגמת היגיון זה, חקלאים בארץ אכן מתקשים לשרוד. משקים רבים נסגרו. בתנועה הקיבוצית ובתנועות המושבים לא נותרו יותר מאחוזים בודדים של חקלאים פעילים, רובם עברו את גיל 60. הם דווקא מצליחים יפה בעולם. העצים, תודה לאל, עמוסי פרי. חממות הירקות מניבות בשפע. אבל החקלאים נאנקים תחת דיכוי רשתות השיווק. פערי התיווך הופכים את עמלם לבלתי רווחי, כמעט בכל תוצרת ותנובה.

מתוך המצוקה פרצו לאחרונה כמה חקלאים את המסגרות הכובלות של שיטת השיווק ופתחו את משקיהם למכירה ישירה של תוצרתם. לפי שעה מדובר במחאת בודדים בלבד, אבל בזו טמון הפוטנציאל לתפנית מהפכנית. במפגש המכירה הישירה מומחשת לצרכנים משמעות פער התיווך, ונוצרת זיקת גומלין עסקית וחברתית בין החקלאי לבין הצרכנים. ותפוצת המידע ברשתות החברתיות מעניקה תנופה וכלים חדשים למחאה חברתית גם בתחום החקלאי.

בעידן החדש ישנם שלושה נושאים שנמצאים בליבת תודעת הקיימות המתפתחת במדינות הרווחה. את שלושתם צריכים "אנשי העיר" להכיר – כאינטרס קיומי:

1. **בריאות המזון:** במדינות המערב מבינים כיום כי בריאות הציבור תלויה לא רק באיכות הטיפול והתשתית הרפואית, אלא גם באיכות המזון. ברור שקל יותר למדינה לפקח בעצמה על הסטנדרטים הנאותים בתהליך ייצור המזון כשהוא מיוצר בייצור מקומי בשדות המולדת.
2. **זיקת הגומלין בין העיר לכפר:** גם בעידן המידע, בקצב החיים האורבני, נפש האדם זקוקה למרחב הפתוח הכולל, כחלק מהוויית התרבות האנושית לדורותיה. לא רק מרחבי טבע פנויים, אלא גם נוף חקלאי. שיווי המשקל האקולוגי בין העיר לכפר מכונן את ייחודה של העיר בחיבורה למקום ממנו היא צומחת. מתוך זיקות מקומיות אלה נוצרה במהלך דורות זהותן של הערים. המרחב הכפרי-חקלאי של גבעות טוסקנה, לדוגמה, יוצר את ייחודה של פירנצה לא פחות ממגדליה וארמונותיה. דווקא מתוך עירוניותם, חייבים אנשי העיר לגלות עניין בשימור המרחב החקלאי בסביבתם.
3. **תודעת מולדת:** שיבת עם ישראל למולדתו ב־150 השנים האחרונות רחוקה מלהיות תופעה טבעית לעם שהתמחה 2,000 שנה בחיי גלות. במנהטן, פריז וברלין, כמו בערי הריין בימי הביניים, יכול היהודי להתמקד בעיסוקי הצווארון הלבן שהפכו לתחומי מומחיותו, ולהותיר את העמל החקלאי לאחרים. כאן בארץ, במאמץ ליצור מקום שהוא מולדת, חייבים יהודים להתחבר מחדש לאדמתם,

גם אם הדבר נראה לכאורה בניגוד לטבעם. בהבנת הכרח זה כתב א"ד גורדון: "אם לא נעבוד את האדמה בידינו ממש, לא תהיה האדמה שלנו. (...) הארץ לא תהיה שלנו ואנחנו לא נהיה עם הארץ, (...) נהיה גם פה זרים (...) כמו בארצות הגולה".

מחאת החקלאים עוסקת במאבק לשכר הוגן לעמלם. אולם רעיון היסוד להתעקשותם להגן על עתיד מפעלם מונע על ידי האמונה כי חקלאות מקומית כאינטרס קיומי אינה רק עניין כלכלי. בלא מעט מקומות במערב כבר הספיקו להבין את זה.

צילום: חנן בהיר, ארכיון גבעת ברנר

